

2. AGRÁR-MUNKAERŐPIACI FOLYAMATOK ÉS AZOK AGRÁR- SZAKKÉPZÉSI RELEVANCIÁJA

Budapest, 2019

Tartalom

Bevezetés	3
Módszer	3
1. Agrár-munkaerőpiaci folyamatok	4
1.1. Az élelmiszergazdaság humán tőke háttere	4
1.2. A munkaerő-utánpótlás problématerületei és lehetőségei a hazai élelmiszergazdaságban	7
1.2.1. Üres álláshelyek a hazai élelmiszergazdaságban	7
1.2.2. Munkaerővel kapcsolatos nehézségek és megoldási lehetőségek.....	8
1.2.3. Digitális technológiákhoz kapcsolódó gazdálkodói szemlélet	11
2. Összegzés és javaslatok.....	14
Hivatkozások jegyzéke	15
Mellékletek.....	16

Megrendelő

Szervezet

NAK Képzési Igazgatóság
Budapest, Bartók Béla u. 105.

Kapcsolattartó

Fülep Adrienn
Képzési csoportvezető
+36 30/595-9532
fulep.adrienn@nak.hu

Résztevők

Szerzők

Hamza Eszter
hamza.eszter@aki.naik.hu

Lőrincz Katalin
lorincz.katalin@aki.naik.hu

Rác Katalin
racz.katalin@aki.naik.hu

Szabó Dorottya
szabo.dorottya@aki.naik.hu

Közreműködött

Király Gábor
kiraly.gabor@aki.naik.hu

Bevezetés

Jelen tanulmány célja a hazai agrár-munkaerőpiacot jellemző legfontosabb folyamatok ismertetése meglévő statisztikai adatok és primer kérdőíves felmérések eredményei alapján. Első lépésben szakirodalom és meglévő statisztikai adatok alapján ismertetjük a főbb agrármunkaerőpiaci folyamatokat, vizsgáljuk a mezőgazdasági munkaerő szociodemográfiai jellemzőit. Ezt követően elemezzük a 2016-ban és 2018-ban elvégzett Agrár-Munkaerőpiaci Barométer (AMB) felmérés eredményeit, melynek célkitűzése az élelmiszer-gazdaság humántőke-háttérével kapcsolatban felmerülő főbb problémák, kihívások azonosítása, bemutatása, valamint javaslatok megfogalmazása volt a munkaerő-utánpótlás folyamatosságának megteremtése érdekében. A kutatások fókuszában az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások álltak, amelyek munkaerővel és a szakképzésből kikerülő pályakezdekekkel kapcsolatos elvárásait azonosítottuk. A feldolgozás során érintettük a munkaerő-utánpótlás agrárszakképzést érintő vonatkozásait, valamint a Digitális Agrár Stratégia (DAS) megvalósítása szempontjából releváns gazdálkodói szemléletet és szükségleteket.

Módszer

A vizsgálatban a KSH lakossági és mezőgazdasági munkaerőfelmérésének adatait, az Eurostat gazdaságvezetőkről gyűjtött adatait, valamint a NAIK AKI által 2016-ban és 2018-ban elvégzett agrár-munkaerőpiaci felmérések eredményeit dolgoztuk fel. A 2016-ban lezajlott felmérés 907 db legalább egy főt foglalkoztató, a 2018-ban lezajlott felmérés pedig 1396 db élelmiszer-gazdasági vállalkozás foglalkoztatási adatait tartalmazza, ez utóbbi vizsgálatban olyan gazdaságok is részt vettek, akik a megkérdezés időpontjában nem alkalmaztak munkaerőt. A 2016-os felmérésben a mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalkozások vegyesen, míg a 2018-as felmérésben mezőgazdasági főtevékenységű vállalkozások szerepeltek.

A 2016-os kérdőíves adatfelvételekben az élelmiszer-gazdasági vállalkozások kiválasztása az ágazat, valamint az üzemméret figyelembevételével történt; a mintában kis- és középvállalkozások, valamint nagyvállalatok egyaránt szerepeltek. A 2018-as évben végzett vizsgálat során az online kérdőíves felmérést végeztünk a NAK tagjainak körében, önkéntes alapú részvétel mellett. A meglévő statisztikákat, valamint az agrármunkaerő-keresletet érintő felmérés adatainak feldolgozását leíró statisztikákkal és kereszttábla-elemzésekkel végeztük.

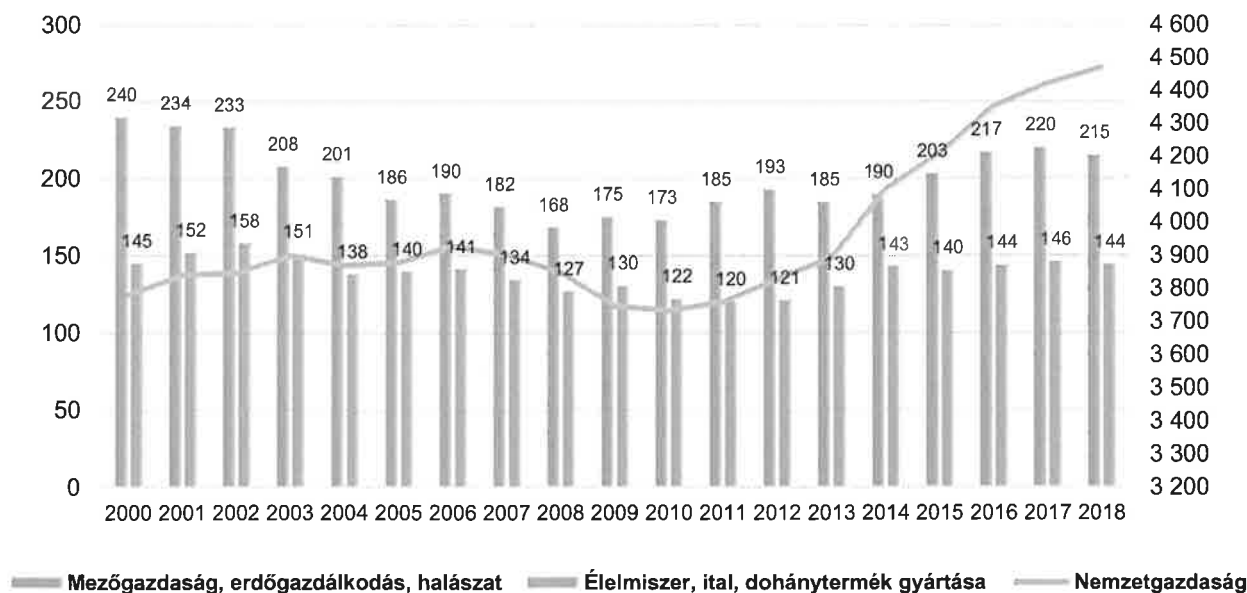
1. Agrár-munkaerőpiaci folyamatok

Az elmúlt évtizedekben számos nemzetközi és hazai kutatás alátámasztotta, hogy a megfelelő munkaerő rendelkezésre állása, valamint a gazdasági növekedés üteme között erős oksági összefüggés mutatkozik. A két tényező kapcsolata különösen hangsúlyos az élelmiszergazdaságban, ahol a humántőke-ellátottság más nemzetgazdasági ágakhoz viszonyítva kedvezőtlenebb és az ágazat képzett munkaerő iránti szükséglete a gyors iramú technológiai modernizációval összefüggésben rohamosan növekszik (Hamza et al., 2016; Hamza et al., 2018a, 2018b; Rácz et al., 2018). Ebből kiindulva fontosnak tartottuk, hogy áttekintést adjunk az élelmiszergazdaságban zajló főbb munkaerőpiaci folyamatokról, valamint a munkaerő utánpótlást célzó vállalati stratégiákról, a meglévő statisztikák elemzése, valamint a NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet által elvégzett felmérések (2016, 2018) alapján.

1.1. Az élelmiszergazdaság humán tőke háttere

Magyarországon 2008-ig a mezőgazdaságot és az élelmiszeripart folyamatos munkaerő-kiáramlás jellemezte, ezt követően azonban **kisebb ingadozásokkal mindkét ágazatban a foglalkoztatotti létszám növekedése volt tapasztalható.** A KSH lakossági munkaerő-felmérésének 2018. évi adatai alapján a mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban, halászatban foglalkoztatottak száma 215,0 ezer fő volt, amivel az ágazat foglalkoztatási részesedése megközelítette az 5 százalékot. Az élelmiszeriparban 2011-ig tartott a munkaerő kiáramlása, és csak ezt követően indult meg a foglalkoztatotti létszám növekedése. A foglalkoztatásbővülés eredményeként 2018-ban összesen 144 ezer fő dolgozott az élelmiszeriparban, ami kismértékben meg is haladta a válság előtti 2006-os létszámot, ezzel 2018-ra az ágazat foglalkoztatási részesedése 3,2 százalékot tett ki (1. ábra).

1. ábra: **Foglalkoztatottak számának alakulása a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban Magyarországon 2000 és 2018 között, ezer fő**

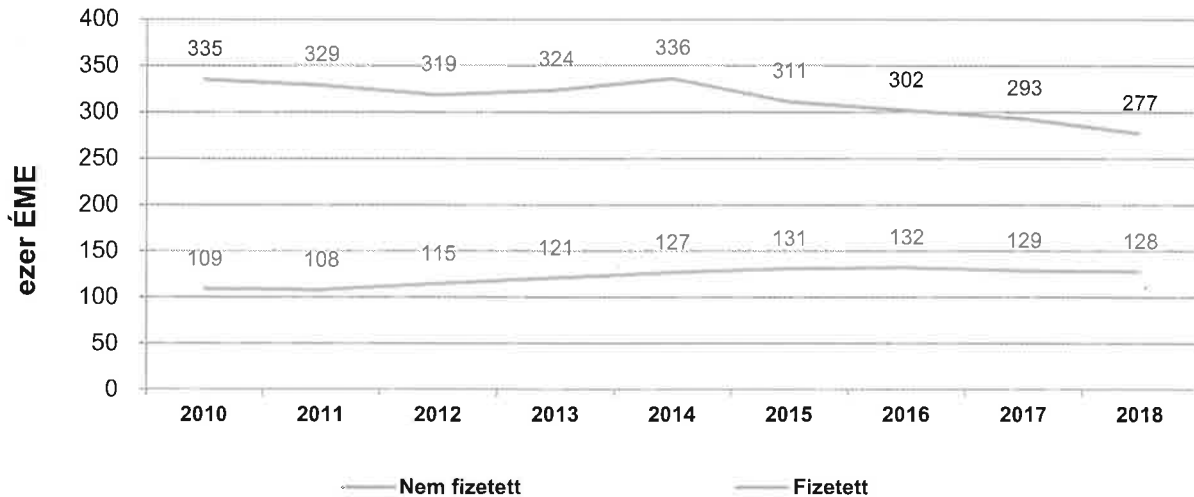

Forrás: KSH Lakossági munkaerőfelmérés

A mennyiségi bővüléssel egy időben **minőségi változások is történtek a hazai agrárfoglalkoztatás területén.** Az Európai Unió más tagországaihoz hasonlóan a nem fizetett

munkaerő-felhasználás (egyéni gazdálkodók és családtagjaik) az idős gazdálkodók kilépésével, a birtokkoncentrációs folyamatokkal, valamint a technológiai modernizációval összefüggésben Magyarországon is jelentős mértékben lecsökkent, míg **a fizetett munkaerő-állomány növekvő tendenciát mutatott: 2010 és 2018 között közel 20 százalékos volt a bővülés (2. ábra).**

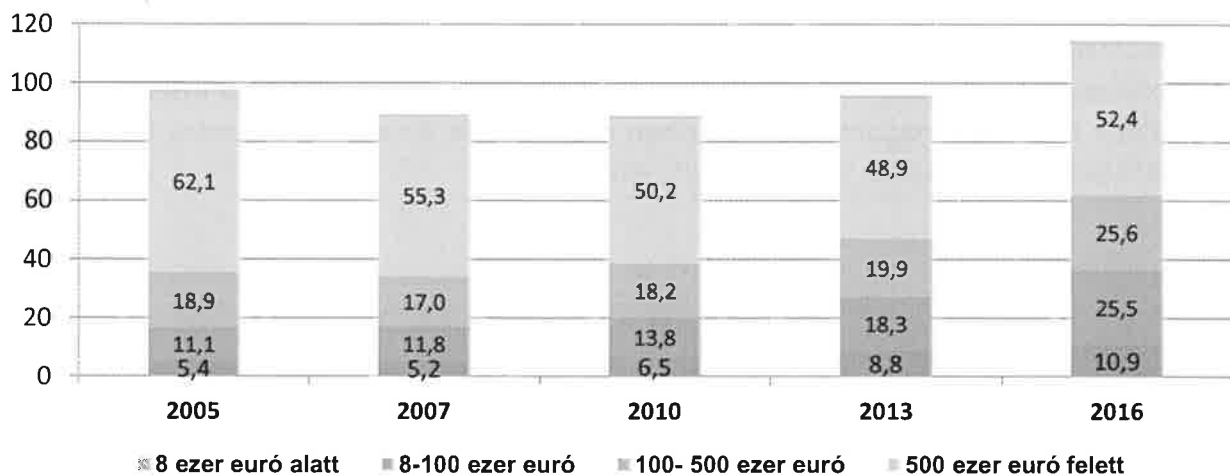
2. ábra: **A mezőgazdasági munkaerő-felhasználás, 2010–2018 (ezer ÉME)**

Forrás: KSH (2018), Mezőgazdasági munkaerő-felhasználás

A munkaerő-felhasználás terén tapasztalható mennyiségi és minőségi változásokkal párhuzamosan **az agrár-foglalkoztatásban egyre inkább teret nyertek a kis és közepes méretű (100 ezer euró STÉ alatti) gazdaságok**, miközben a legkisebb és a legnagyobb ökonómiai méretcsoportokba sorolt mezőgazdasági üzemekben a foglalkoztatotti létszám inkább stagnált az elmúlt évtizedben (3. ábra). A legutóbbi gazdaságszerkezeti összeírás időpontjában (GSZÖ, 2016) a mezőgazdasági alkalmazottak bő felét foglalkoztatták az 500 ezer euró STÉ ökonómiai méretű gazdaságok, míg a 100 ezer euró STÉ alatti kis- és középüzemek az alkalmazottak bő harmadának (36,4 százalék) adtak munkát.

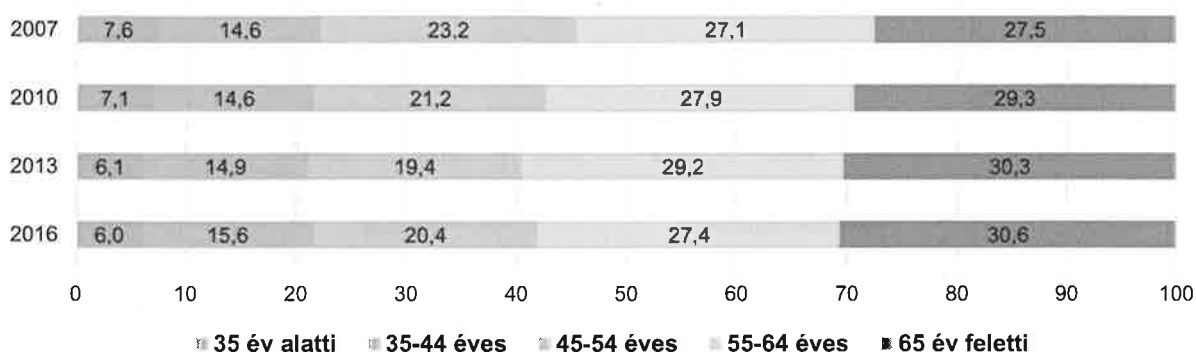
3. ábra: **Alkalmazottak száma a mezőgazdasági üzemekben STÉ méretkategóriák szerint (ezer fő)**

Forrás: KSH, 2016

A gazdaságvezetők kor- és szakképzettség szerinti jellemzőiről a GSZÖ adatai tájékoztatnak. Eszerint 2016-ban az egyéni és társas gazdaságok vezetőinek közel egyharmada (30,6 százalék) volt nyugdíjkorhatár (65 év) feletti, de 27 százalék feletti volt az 55 és 64 év közötti gazdálkodók aránya is. Figyelmeztető jel, hogy **egy évtized alatt (2007 és 2016 között) a legidősebb generáció aránya 12 százalékpontot növekedett**, miközben a 35 év alatti fiatal gazdaságvezetők aránya 7,6 százalékról 6,0 százalékra csökkent. A létszámadatokat vizsgálva 2007 óta közel 22 ezerrel csökkent a 35 év alatti fiatal üzemvezetők száma. A csökkenés a birtokoncentrációs folyamatokkal összefüggésben döntően a 2 hektár alatti területtel rendelkező gazdaságvezetők körében tapasztalható, míg az 5-20 hektár közötti és a 30 hektár feletti üzemekben, ha csak 300 főt érintve is, de nőtt a fiatal gazdaságvezetők száma (4. ábra).

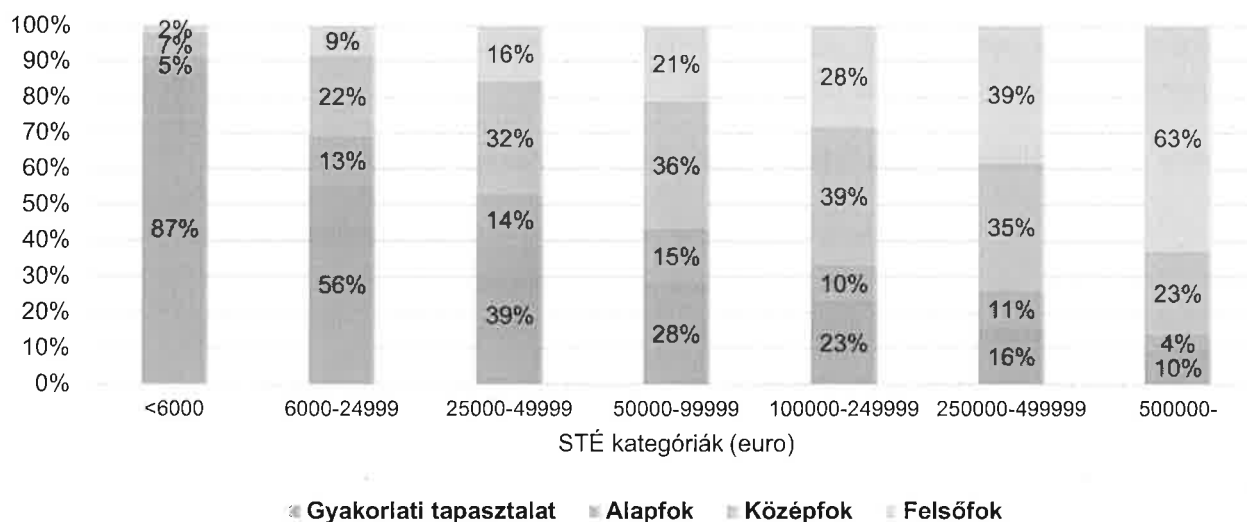
4. ábra: **A gazdaságvezetők korstruktúrája 2007 és 2016 között, %**

Forrás: Eurostat Farm indicators by agricultural area, type of farm, standard output, sex and age of the manager and NUTS 2 regions [ef_m_farmang]

A gazdaságvezetők szakképzettségét tekintve bizakodásra ad okot, hogy **a felső-, és még inkább a középfokú képzettségű gazdaságvezetők aránya közel kétszeresére növekedett** az elmúlt bő évtizedben. A javuló tendencia ellenére a GSZÖ adatok szerint 2016-ban az összes gazdaságvezető 7,3 százalékának semmilyen szakképzettsége vagy tapasztalata nem volt, gyakorlati tapasztalattal rendelkezett a gazdálkodók zöme (72,9 százalék), az alacsony szakképzettségűek 6,3, a középfokú végzettségűek 10,1, a felsőfokú szakképzettséggel rendelkezők pedig mindössze 3,4 százalékot tettek ki az egyéni gazdaságok vezetői között. **A gazdálkodók szakképzettsége és ökonómiai méret nagysága között szoros összefüggés mutatkozik:** míg a legkisebb, 6000 euro STÉ alatti méretkategóriába tartozó üzemek körében mindössze 2 százalék a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, **a legnagyobb, 500 ezer euró STÉ méretkategóriában az üzemvezetők bő 60 százaléka felsőfokú végzettség birtokában gazdálkodik** és a csak gyakorlati tapasztalattal rendelkezők aránya mindössze 10 százalék (5. ábra).

5. ábra: **A gazdaságvezetők szakképzettsége STÉ méret szerint, %**

Forrás: KSH GSZŐ, 2016

1.2. A munkaerő-utánpótlás problématerületei és lehetőségei a hazai élelmiszergazdaságban

1.2.1. Üres álláshelyek a hazai élelmiszergazdaságban

Az ágazat humán erőforrás hátterét jellemző problémák részletesebb feltárását a NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet és a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara együttműködésében a hazai élelmiszergazdaság szereplőinek reprezentatív mintáján 2016-ban és 2018-ban elvégzett munkaerőpiaci felmérések (Agrár-munkaerőpiaci Barométer) teszik lehetővé. E felmérések alapvető célkitűzése volt, hogy beazonosítsák a hazai élelmiszergazdasági vállalkozások munkaerővel kapcsolatos problémáit, munkaerő-bővítési potenciálját, munkaerő-utánpótlási stratégiáit.

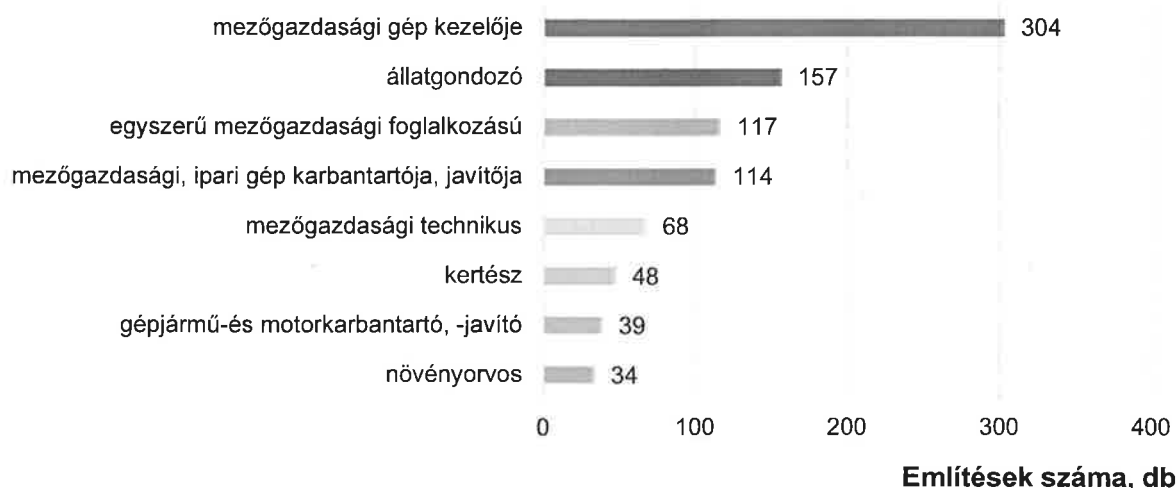
A 2018-as felmérés résztvevőinek fő tevékenysége az esetek 71,7 százalékában a növénytermesztéshez, 22,3 százalékban az állattenyésztéshez, 6,0 százalékban pedig egyéb (erdészet, szolgáltatás, vegyes) tevékenységekhez kapcsolódott. A vállalkozások zömének (63,7 százalék) nettó árbevétele nem érte el az 5 millió forintot a 2017-es évben, 100 millió forint fölött mindössze a megkérdezettek 3 százaléka teljesített. Az átlagos fizetett alkalmazott létszám 0,7 fő volt.

Az ágazatban mutatkozó hiányszakmák beazonosításához a felmért élelmiszergazdasági vállalkozásoknál mutatkozó betöltetlen, *üres álláshelyek* adtak támpontot. A 2016-ban, valamint 2018-ban elvégzett felmérések során a megkérdezett vállalkozások szabadszavas válaszadás keretében adhatták meg a betöltetlen munkaköröket, melyeket a könnyebb kezelhetőség érdekében, de az eredeti válaszok lehető legpontosabb megtartásával egységesítettünk és kategóriákba soroltunk. Az összesített adatok alapján elmondható, hogy míg a 2016-os évben a válaszadó élelmiszer-gazdasági vállalkozások közel harmada rendelkezett munkaerő-bővítési potenciállal, addig ez az érték 2018-ra 40,5 százalékra emelkedett.

A felmért vállalkozások körében a szakképzett és betanított munkaerő iránt egyaránt magas a kereslet. A 2018-as felmérés során mezőgazdasági gépkezelők, karbantartók, az állatgondozók, valamint az egyszerű mezőgazdasági foglalkozásúak iránt mutatkozott a legjelentősebb kereslet. A

vállalatméret és az üres álláshelyek száma között az adatok szerint erős pozitív irányú, szignifikáns összefüggés mutatkozott: jellemzően a nagyobb méretű vállalkozások mutattak nagyobb munkaerőbővítési potenciált (6. ábra). A 2016-ban és 2018-ban felmért vállalkozások válaszainak részletes adatait az 1. melléklet tartalmazza.

6. ábra: **Üres álláshelyek a felmért élelmiszer-gazdasági vállalkozásokban**

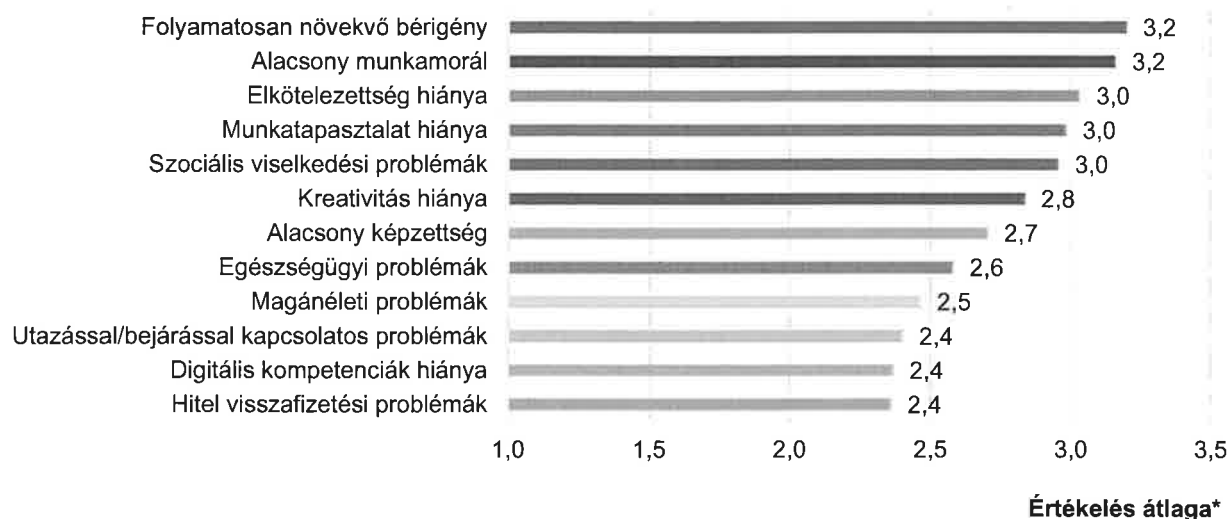

Forrás: AMB-felmérés, 2018

1.2.2. Munkaerővel kapcsolatos nehézségek és megoldási lehetőségek

A már alkalmazott munkaerő kapcsán a válaszadó üzemek számára **elsősorban a folyamatosan növekvő bérigény, a munkavállalók hozzáállása (elkötelezettsége, munkamorálja, szociális viselkedése), valamint a munkatapasztalat hiánya okoz nehézséget.** E problémák megelőzték az alkalmazottak képzettségével, speciális kompetenciáival kapcsolatban felmerülő nehézségeket (7. ábra).

7. ábra: **Munkaerővel kapcsolatos problémák a felmért élelmiszer-gazdasági vállalkozásokban**

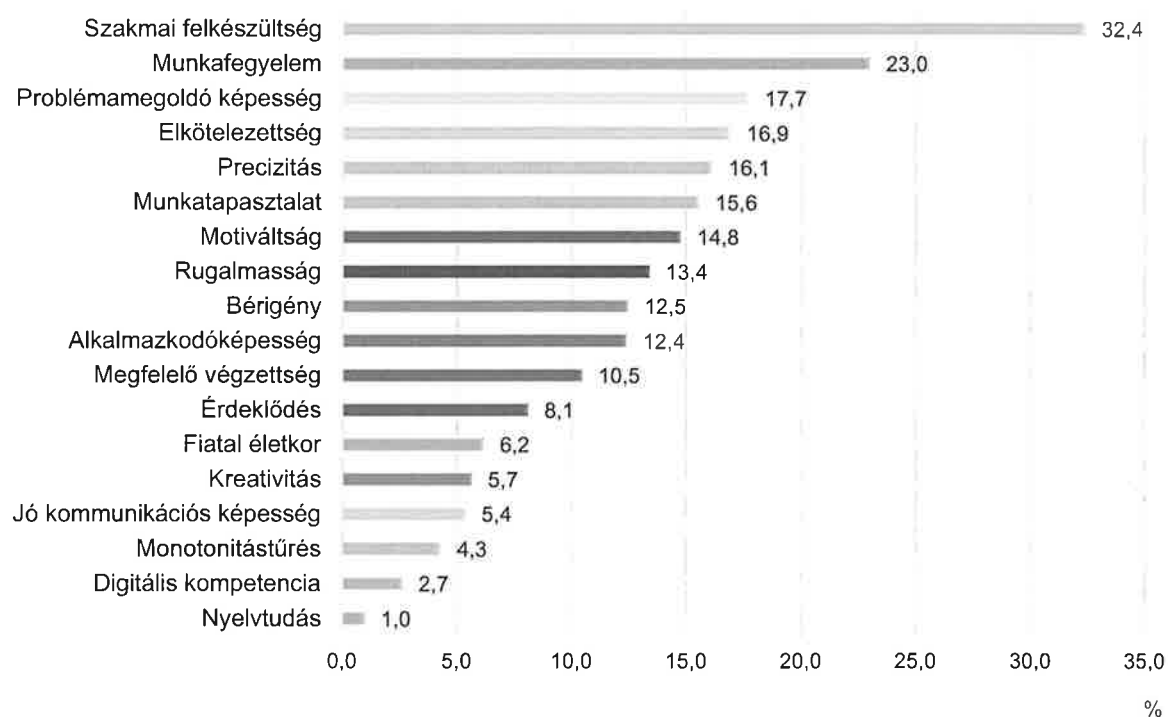

Forrás: AMB-felmérés, 2018

*1= egyáltalán nem jelent problémát – 5=nagy problémát jelent

A munkaerővel kapcsolatos problémák mellett a munkáltatók által támasztott igényeket is felmértük. **A legtöbb gazdálkodó (32,4 százalék) a szakmai felkészültséget tartja a legfontosabb szempontnak az állandó munkaerő kiválasztása során.** Ezt követte a munkafegyelem (23 százalék), valamint a problémamegoldó képesség (17,7 százalék). Az elkötelezettség, a precizitás, a munkatapasztalat meglétének feltételeit, jelölte meg a válaszadók 15,5-17 százaléka. **A legkevesebb jelölést a nyelvtudás (1 százalék), a digitális kompetencia (2,7 százalék) és a monotóniastűrés (4,3 százalék) kapta,** de emellett a jó kommunikációs képességet és a kreativitást is a válaszadók kevesebb mint 6 százaléka jelölte meg (8. ábra). Mindez szintén alátámasztja, hogy az agrárvállalkozásoknak munkaerő-kereslete elsősorban nem a magasan képzett, többtű tudással rendelkező alkalmazottakat célozza.

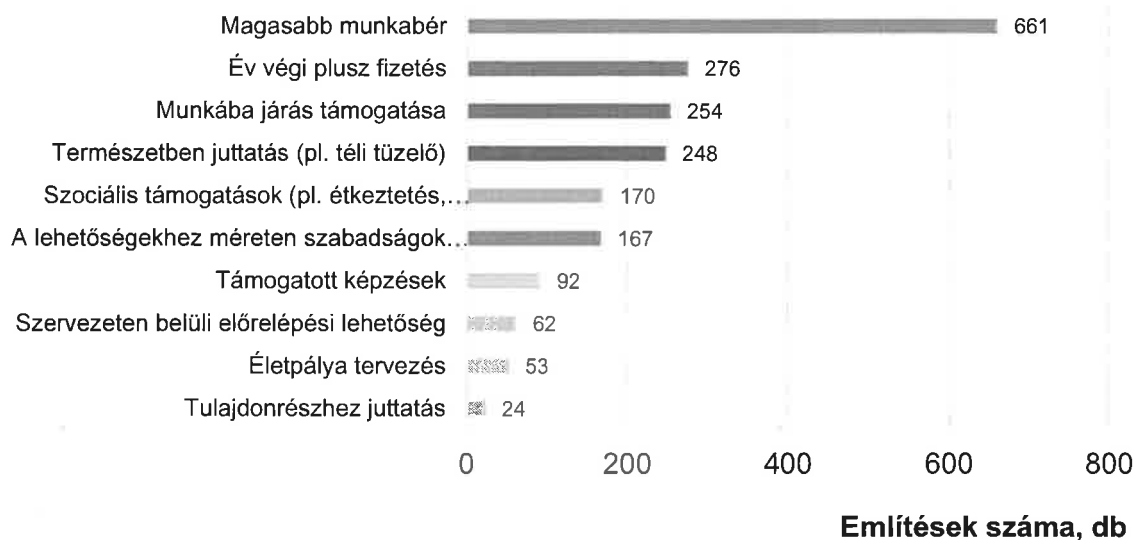
8. ábra: **Az állandó munkavállalók kiválasztásának szempontjai a felmért élelmiszer-gazdasági vállalkozásokban**

Forrás: AMB-felmérés, 2018

A kérdőíves felmérés során hangsúlyt fektettünk a megfelelő munkaerő megteremtését és megtartását célzó üzemszintű stratégiák feltárására is. Ennek érdekében üzemszinten mértük fel a meglévő munkaerő ösztönzését elősegítő, már jelenleg is alkalmazott eszközöket. Az eredmények szerint **a vizsgált vállalkozásokban elsődlegesen munkabéremeléssel ösztönözik az alkalmazottakat.** A vizsgált élelmiszer-gazdasági vállalkozásokban mintegy 47,3 százaléka élt 2018-ban ezzel az ösztönzési formával. Emellett az év végi jutalom (19,8 százalék), a munkába járás támogatása (18,2 százalék) és a természetbeni támogatások (17,8 százalék) voltak népszerű ösztönzési eszközök (9. ábra).

9. ábra: **Az élelmiszer-gazdasági vállalkozások által alkalmazott munkaerő ösztönzési eszközök**

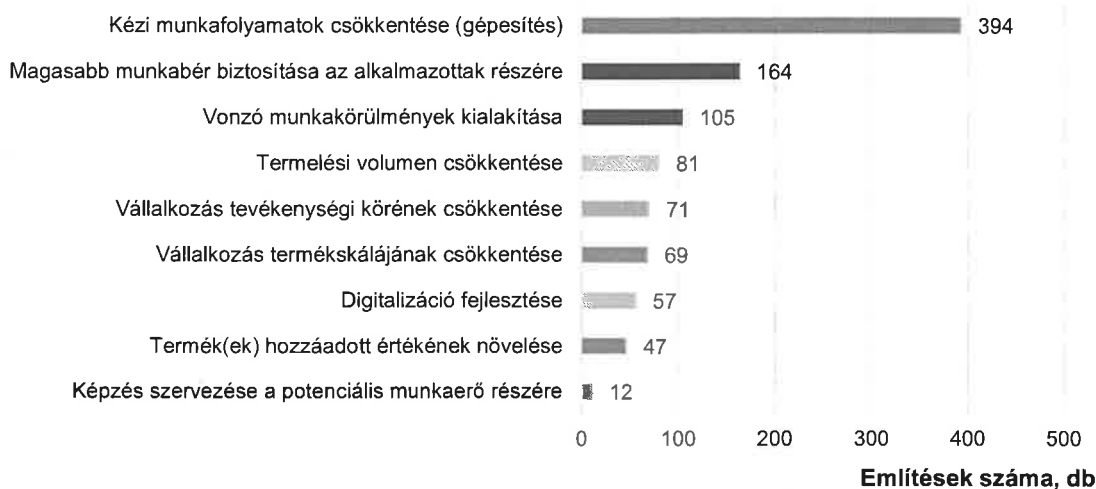

Forrás: AMB-felmérés, 2018

Az eredmények a fentiek mellett arra hívják fel a figyelmet, hogy az élelmiszer-gazdasági vállalkozások egyelőre kisebb hangsúlyt fektetnek a tudatos munkaerő-gazdálkodást feltételező szervezeten belüli előrelépési lehetőségek biztosítására (4,4 százalék), az életpálya-tervezésre (3,8 százalék) vagy a munkaerő hosszú távú elkötelezettségét eredményező tulajdonrészhez juttatásra (1,9%). Utóbbit az 1396 válaszadó élelmiszer-gazdasági vállalkozás közül mindössze 24-ben alkalmazták az adatfelvétel időpontjában (9. ábra).

A felmérés eredményei alapján az is kijelenthető, hogy a **munkaerőhiány az élőmunkát kiváltó technológiai fejlesztéseknek ad lendületet az ágazatban**. A felmért üzemek közel harmada (28,3 százalék, 394 említés) kezeli gépesítéssel a munkaerőhiányt, ezt követi a béremelés, emellett a munkakörülmények javításával igyekeznek megtartani, illetve az üzembe vonzani a munkaerőt (10. ábra).

10. ábra: **Munkaerőhiány kezelését célzó üzemszintű megoldások a felmért élelmiszer-gazdasági vállalkozásokban**

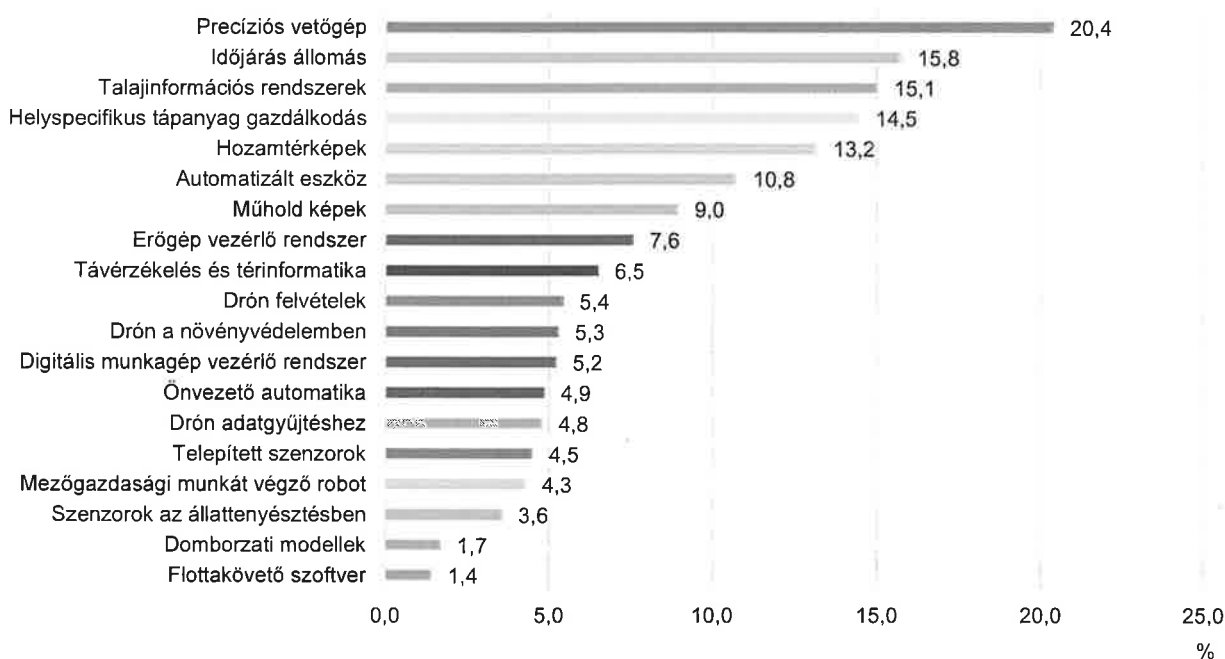
Forrás: AMB-felmérés, 2018

1.2.3. Digitális technológiákhoz kapcsolódó gazdálkodói szemlélet

Az élők munkát kiváltó technológiai fejlesztéseknek az előnyben részesítése a munkaerőhiány kezelésére felveti azt a kérdést, hogy a gazdálkodók milyen digitális technológiákat tartanak leginkább alkalmasnak arra, hogy vállalkozásuk hatékonyságát növelni tudják. A digitalizáció mérsékelt hazai elterjedtségét jelzi az az eredmény, hogy **a legnagyobb arányban megjelölt precíziós vetőgép használatáról is mindössze a válaszadók 20,4 százaléka vélekedett úgy, hogy alkalmazásával növelni tudná vállalkozása eredményességét.** A második helyen szereplő időjárás állomást a felmérésben résztvevők 15,8 százaléka ítélte hasznosnak, a talajinformációs rendszerek alkalmazása pedig a gazdálkodók 15,1 százaléka szerint lendítené előre a gazdasága működését. A legkevesebb részt vevő a flottakövető rendszert (1,4 százalék) és a domborzati modellek készítését (1,7 százalék) vélte előnyösnek. Némileg ellentmond a munkaerőhiány kezelésére adott válaszoknak, hogy a munkaerő kiváltó technológiákat (pl. mezőgazdasági munkát végző robot, önvezető automata) kirívóan kevésszámú válaszadó jelölte meg (4-5 százalék) (11. ábra).

A felmérésben résztvevő mezőgazdasági vállalkozók közül összességében kevesen tartják érdemi segítségnek a különböző digitális technológiák használatát, ám ha a precíziós termelési eszközök mégis alkalmazásra kerülnek, véleményük szerint ezek **a technológiák elsősorban a munkavégzés hatékonyságának növelését tudják támogatni.** Ezzel az állítással a gazdák 46 százaléka értett egyet, emellett a munkavégzés minőségének növelését is a résztvevők 38,1 százaléka választotta. A munkavégzés kényelmének növeléséhez már csak a válaszadók 23,9 százaléka szerint járulhatnak hozzá a precíziós termelési eszközök, a gazdasági, környezeti, kockázati előnyökhöz való hozzájárulást, pedig mindössze 8-22 százalék közötti arányban jelölték meg a válaszadók (12. ábra).

11. ábra: **A vállalkozások hatékonyságát növelni tudó digitális technológiák, %**

Forrás: AMB-felmérés, 2018

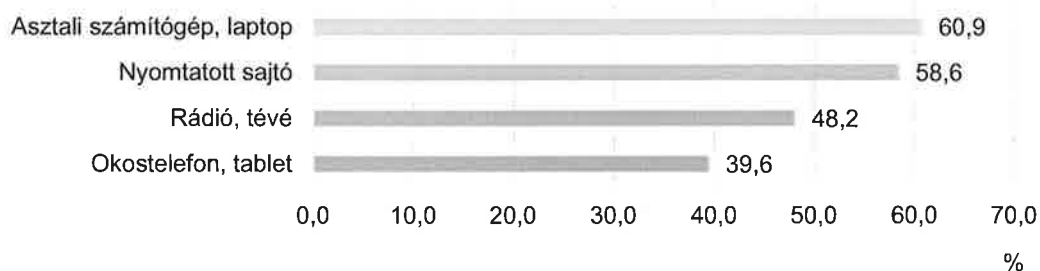
12. ábra: **A precíziós termelési eszközök haszna**

Forrás: AMB-felmérés, 2018

A digitális kompetencia mértékét valamelyest jelzi, hogy a gazdálkodók milyen eszközök segítségével érik el a vállalkozásukkal kapcsolatos információkat és mennyire gyakran használják a világhálót információszerzésre. Az eszközöket illetően az asztali számítógép és a laptop használatát jelölték meg a válaszadók leggyakrabban, 60,9 százalékuk használja ezeket az eszközöket, ha valamilyen kérdés merül fel a vállalkozásukkal kapcsolatban. A második és a harmadik helyen a hagyományos formák, a nyomtatott sajtó (58,6 százalék) és a rádió, tévé (48,2 százalék) szerepelt. Az okostelefon és a tablet alkalmazását a felmérésben résztvevő gazdálkodóknak mindössze 39,6 százaléka jelölte meg, annak ellenére, hogy a Hootsuite (*Hootsuite Digital in 2018 Global Overview*¹) felmérése alapján 2018-ban a magyar felnőtt lakosság 79 százaléka volt internet-felhasználó, ezen belül 65 százalék pedig mobilinternet is igénybe vett. (13. ábra)

13. ábra: **Információszerzésre használt eszközök az élelmiszergazdasági vállalkozásokban**

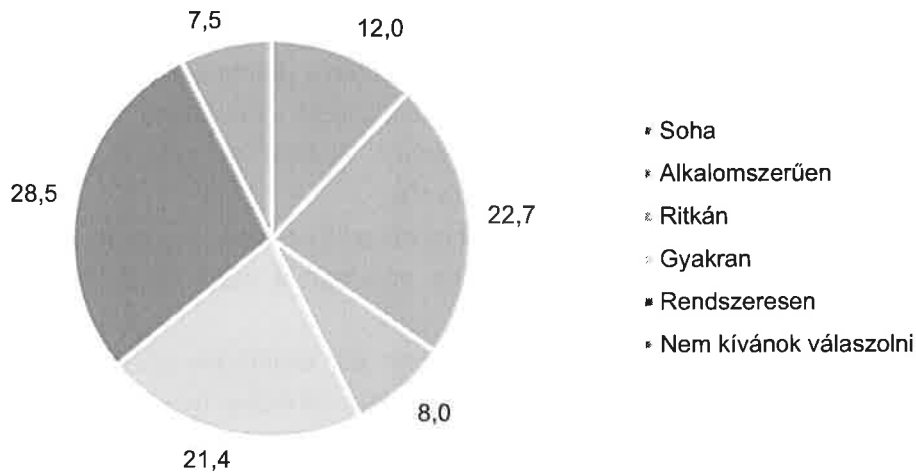
Forrás: AMB-felmérés, 2018

Az internethasználat gyakorisága szintén arról árulkodik, hogy **a felmérésben résztvevő gazdálkodók az átlagosnál kevésbé preferálják az információszerzés digitális módját**, mindössze 28,5 százalékuk használja rendszeresen a világhálót, ha a vállalkozásával kapcsolatos információra van szüksége. Gyakran, a felmérésben részt vevők 21,4 százaléka keres tudnivalót a

¹ <https://hootsuite.com/pages/digital-in-2018>

világhálón, ritkán, vagy alkalmoszerűen 30,7 százalékuk és 12,0 százalék volt azoknak a válaszadóknak az aránya, akik soha nem keresnek a vállalkozásukkal kapcsolatos ismereteket az interneten (14. ábra).

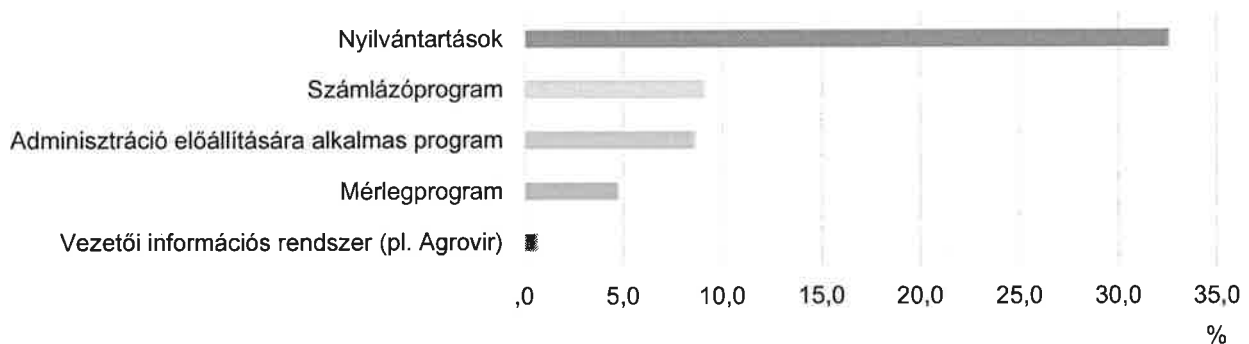
14. ábra: Internethasználat gyakorisága az információszerzésben a felmért élelmiszerüzleti vállalkozásokban

Forrás: AMB-felmérés, 2018

A digitális vállalatirányítási alkalmazások használata szintén nem elterjedt a kutatásban résztvevő mezőgazdasági vállalkozók körében. A leggyakrabban megjelölt nyilvántartásokat is csak a válaszadók 32,6 százaléka választotta, ám számlázóprogramot a kérdőívet kitöltőknek már csupán 9,2 százaléka használ. Adminisztráció előállítására alkalmas programot a válaszadók 8,7 százaléka, mérlegprogramot 4,8 százaléka, vezetői információs rendszert (pl. Agrovir) pedig mindössze 0,7 százaléka (10 fő) jelölt meg (15. ábra).

15. ábra: Vállalatirányítási alkalmazások a felmért élelmiszerüzleti vállalkozásokban

Forrás: AMB-felmérés, 2018

Összességében elmondható, hogy a felmérésben résztvevő 1395 gazdálkodó a digitális technológiák alkalmazását jellemzően nem tartja jelentős hatékonyságnövelő lehetőségnek, emellett az alapvető digitális rendszerek használata sem elterjedt körükben.

2. Összegzés és javaslatok

A tanulmányban részletesen bemutatott és elemzett statisztikai adatok és információk valamint az AMB felmérés alapján a következő megállapítások és javaslatok fogalmazhatók meg:

- Az élelmiszer-gazdasági vállalkozások körében végzett munkaerőpiaci felmérések (2016, 2018) tapasztalatai szerint a felmért vállalkozásokban folyamatosan növekszik (2018-ban 40 százalék fölé emelkedett) a betöltetlen üres álláshelyek aránya.
- Az agrár-munkaerőkereslet összetételét tekintve egyszerre jelentkezik igény a betanított és a szakképzettséggel, speciális kompetenciákkal rendelkező munkaerő iránt. A kutatásban résztvevő agrárvállalkozásoknak munkaerő-kereslete elsősorban nem a magasan képzett, sokrétű tudással rendelkező alkalmazottakat célozza.
- A válaszadó üzemek számára a már alkalmazott munkaerő kapcsán elsősorban a folyamatosan növekvő bérigény, a munkavállalók hozzáállása, valamint a munkatapasztalat hiánya okoz nehézséget.
- A munkaerő megtartását célzó stratégiákat illetően az élelmiszer-gazdasági vállalkozások csekély hányada investál olyan tudatos munkaerő-gazdálkodást feltételező intézkedésekbe, mint a szervezeten belüli előrelépési lehetőségek biztosítására, az életpálya-tervezésre vagy a munkaerő hosszú távú elkötelezettségét eredményező tulajdonrészhez juttatásra.
- A felmérésben résztvevő gazdálkodók a digitális technológiák alkalmazását jellemzően nem tartják jelentős hatékonyságnövelő lehetőségnek, emellett az alapvető digitális rendszerek használata sem elterjedt körökben, annak ellenére, hogy a válaszadók közel 30 százaléka a munkaerőhiány problémájára az élők munkát kiváltó technológiai fejlesztésekben látja a megoldást.

Az elvégzett kutatás eredményei alapján az alábbi javaslatok fogalmazhatók meg:

- Erősíteni kell a mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalkozások részvételi aktivitását a munkaerő utánpótlás nevelésben és a duális agrárszakképzésben.
- Az élelmiszer-gazdasági vállalkozások pályaorientációs tevékenységekbe történő bevonását erősítendő, javasolt felmérni egy, a járulék- és támogatási rendszerbe épített érdekeltségi rendszer kialakításának lehetőségeit és feltételeit.
- Fontos a támogatott szaktanácsadási szolgáltatások nyújtásán keresztül az üzemvezetők humán erőforrás gazdálkodási ismereteinek, valamint digitális kompetenciáinak fejlesztése.
- Javasolt az agrárszakképző intézményekben és agrárképzést is nyújtó egyetemeken az oktatók digitális ismereteinek bővítése, továbbképzése.
- Szükséges az együttműködések erősítése az iskolák és a vállalkozások között.
- Fontos a szakképző iskolák és az egyetemek gyakorlati helyeinek precíziós gazdálkodásra alkalmas gépekkel, szenzorokkal és szoftverekkel való felszerelése.

Hivatkozások jegyzéke

- Hamza Eszter, Rácz Katalin, Juhász Anikó és Biró Szabolcs (2016): A humán erőforrás helyzete a hazai élelmiszer gazdaságban. *Gazdálkodás*, 60 (3) 181–200.
- Hamza Eszter, Rácz Katalin, Szabó Dorottya (2018b): Az Agrár munkaerőpiaci Barométer felmérés eredményei, 2016. *Agrárgazdasági Információk sorozat*, Budapest, 2018.
- Rácz Katalin, Hamza Eszter, Márkiné Tóth Orsolya, Szabó Dorottya (2018): Agrár munkaerő-piaci tendenciák és munkaerő-utánpótlási stratégiák, *Munkaügyi Szemle*, 2018. 4. szám

Mellékletek

1. melléklet: Üres álláshelyek a válaszadók által megadott szakmák szerint, 2016, 2018

2016		2018	
Szakma	válaszadók száma (fő)	Szakma	válaszadók száma (fő)
agrármérnök	1	ablakos	1
alkalmi munka	1	ács	44
állatgondozó	24	ács-tetőfedő	2
állatgondozói telepvezető	2	adminisztrátor	1
állattenyésztő	6	agrár szakember	1
állattenyésztő vezető	1	agrármérnök	3
áruszállító	1	agronómus	4
autószerelő	2	állattenyésztési szakember	2
autóvillamossági szerelő	2	állattenyésztő technikus	1
baromfi gondozó	1	állatgondozó	69
belovagló	1	állatjóléti felelős	1
betanított munkás	6	állatorvos	3
borász	1	állattartó telepi munkás	1
cukrász	5	állattenyésztési vezető	1
csomagoló	3	állattenyésztő	50
egyszerű ipari foglalkozású betanított munkás	1	állattenyésztő szakmunkás	5
egyszerű mezőgazdasági foglalkozású eladó	9	állattenyésztő, takarmányozási szakmunkás	1
élelmiszeripari mérnök	9	ápoló	11
élettés	1	árukísérő	1
erdész	2	asztalos	35
erdész technikus	1	autószerelő	7
erdészeti műszaki vezető	1	autóvillamossági szerelő	3
erőgépkészítő	3	bádogos	7
értékesítő	2	baromfi daraboló	1
esztergályos	2	bérügyintéző	2
fakitermelő	2	beszerző	1
fejő	2	betakarító munkás növénytermesztésnél	1
feldolgozó üzemvezető	3	betanított állattenyésztési segédmunkás	1
fizikai munkás	1	betanított idénymunkás	1
földmunkagép kezelő	1	betanított munkás	13
fűtő	2	Biotechnikus	1
gép üzemeltető	1	borász	8
gépész	2	burkoló	10
gépészmérnök	1	cipész	3
gépésztechnikus	1	CNC marós	1
gépjavító	1	cukrász	2
gépkezelő	1	családi gazdálkodó	1
gépkocsivezető	13	csomagoló	1
gépszerelő	8	csomagoló segédmunkás	1
	2	csordás	2

2016		2018	
Szakma	válaszadók száma (fő)	Szakma	válaszadók száma (fő)
gyümölcspálinka gyártó	1	csőszerelő, víz és gázszerelő	1
gyümölcsstermesztő	2	döntés előkészítő adminisztrátor	1
halász	1	egészségügyi dolgozó	9
haltisztító	1	egyszerűsített foglalkoztatás keretében dolgozók	1
hegesztő	1	éjjeliőr	1
hentes	7	eladó	11
húsfeldolgozó	9	elektromos szerelő	1
húsfeldolgozó betanított munkás	1	elektroműszerész	1
húsipari szakmunkás	3	élelmiszeripar	2
idénymunkás	2	Élelmiszeripari technikus	1
inszeminátor	1	ellenőr	3
irodai adminisztrátor	3	építőipar	9
juhász	2	erdei segédmunkás	1
karbantartó	6	erdészeti darukezelő	1
kertész	7	erdészeti munkás	1
kertészeti kisegítő	1	erdőápoló	3
kertészeti vezető	1	erőgépkész	5
kertészmérnök	1	erőgépszerelő	1
kerti munkás	1	erőgépvezető	5
Készárú kezelő	1	értékesítő	2
készlet, anyagnyilvántartó	1	esztergályos	11
konyhavezető	1	fakitermelő	8
könyvelő	1	falusi vendéglátó	1
laboráns	1	favágó	1
lovakotató	1	fejő	8
lovász	4	fejőmester	1
marketinges	1	feldolgozóipar	2
metsző	1	fémforgácsoló	1
mezőgazdasági foglalkoztatott	2	festő	19
mezőgazdasági gépész	9	fiatal gazda	1
mezőgazdasági gépkarbantartó	1	fizikai munkaerő	9
mezőgazdasági gépkezelő	19	Fogorvos	1
mezőgazdasági gépszerelő	7	fóliástermesztés	2
mezőgazdasági gépvezető	1	fuvarozó	3
mezőgazdasági mérnök	1	fűrészgépkezelő	1
mezőgazdasági növényvédő	1	fűtészszerelő	2
mezőgazdasági segédmunkás	2	gáz-, vízvezeték szerelő	1
mezőgazdasági technikus	1	gazda	1
minőségbiztosítása technikus	1	gázszerelő	4
mosogató-felhasználó	1	gépész	14
motorfűrészkezelő	1	gépésztechnikus	1
műhelyvezető	1	gépészeti képzésű alkalmazott	1
műszakvezető	3	gépész-gépszerelő	1
műszerész	1	gépészmérnök	5

2016		2018	
Szakma	válaszadók száma (fő)	Szakma	válaszadók száma (fő)
nehézgépszerelő	1	gépésztechnikus	1
nővényorvos	1	gépi forgácsoló	1
növénytermesztési gépész	1	gépi munka	1
növénytermesztő vezető	1	gépjármű villanyszerelő	1
növényvédelmi	3	gépjármű villamossági szerelő	1
pályamester	1	gépkezelő	44
pályázatíró	1	gépkocsivezető	5
paradicsomszedő	1	géplakatos	8
pásztor	1	gépszerelő	44
pék	18	gépszerelő, üzemeltető	1
pénzügyi munkatárs	1	gépüzemeltető	1
pincemunkás	1	gépvezető	1
pultfeltöltő árufeltöltő	1	gyakorlati szakmunkás	1
rakodó	1	gyenge áramú műszerész	1
segédmunkás	3	gyümölcságazat	1
sertés gondozó	1	gyümölcsszedő	1
sofőr	1	gyümölcsstermesztés	7
sütőipari munkás	1	halász	1
sütőipari szakmunkás	1	háztartási gépszerelő	1
szállítás, rakodás	1	hegesztő	15
szántóföldi növénytermesztő	4	hentes	7
száritós	1	hidegburkoló	2
szarvasmarha gondozó	1	Hidraulikához értő szerelő	1
személygépkocsi vezető	1	hízott máj minősítő	1
szerelő	1	hostess	1
szőlészeti dolgozó	1	Húsipari szakmunkás	1
szőlő-, gyümölcsstermesztő	1	idénymunkás	11
takarító	4	Informatikus	8
takarító, kisegítő	1	inszeminátor	1
takarmányos	1	iskolai oktatók	1
targoncavezető	4	járművezető	1
tehenész	1	jószág gondozó	1
tehergépkocsi vezető	7	juhász	11
telephelyvezető	1	juhtenyésztés	1
telepvezető	2	kádár	2
tisztító kezelő	2	Kamion sofőr	1
traktoros	33	kapás	1
udvaros	1	karbantartó	8
ügyintéző	1	karosszerialakatos	2
vegyészmérnök	1	Kazánkezelő	1
vezető	1	Kereskedő	5
villanyszerelő	5	kertész	41
víz-, gázszerelő	1	kertész technikus	1
zöldség, gyümölcs feldolgozó, tartósító	1	kertészeti kultúrák megművelés- napszámos	1

2016		2018	
Szakma	válaszadók száma (fő)	Szakma	válaszadók száma (fő)
Összesen	361	kertészeti segédmunkás	1
		kertészeti szakmunkás	9
		kézi munkaerő	9
		kisegítő munkás	2
		Kistermelői élelmiszerelőállító	1
		kombájnos	5
		kovács	2
		kőműves	77
		könyvelő	7
		köszörűs	1
		Kutató	1
		lakatos	29
		libatömő szakmunkás	1
		logisztika	1
		lőtenyésztés	1
		méhész	3
		mentő	1
		mérnök	1
		mezőgazdaságban	1
		mezőgazdasági betanított munkás	1
		mezőgazdasági erőgép vezető	1
		mezőgazdasági gép üzemeltető	1
		mezőgazdasági gépész	29
		mezőgazdasági gépésztechnikus	1
		mezőgazdasági gépészmérnök	1
		mezőgazdasági gépi szolgáltató	1
		mezőgazdasági gépi szolgáltató	1
		mezőgazdasági gépjávitásban dolgozó szakmunkás hiány	1
		mezőgazdasági gépkezelő	36
		mezőgazdasági gépszerelő	75
		mezőgazdasági gépszerelő, autószerelő	1
		mezőgazdasági gépvezető	3
		mezőgazdasági gyalogmunkás	2
		mezőgazdasági idénymunkás	10
		mezőgazdasági jogász	1
		mezőgazdasági munkaerő	1
		mezőgazdasági munkás	8
		mezőgazdasági oktató	1
		mezőgazdasági szakmunkás	9
		mezőgazdasági szerelő	1
		Mezőgazdasági technikus	3
		mezőgazdasági traktoros	1
		mezőgazdasági-gépkezelő	1
		mezőgazdaságii munkás	1

2016		2018	
Szakma	válaszadók száma (fő)	Szakma	válaszadók száma (fő)
		mezőgazdász	12
		minőségellenőr	1
		molnár	2
		motorfűrész és kisépkezelő	1
		motoros fűrészkezelő	1
		munkagép kezelő	2
		munkagép kezelő-traktoros	1
		munkagépkezelő	1
		munkás	2
		munkaszervező	1
		munkavállalással kapcsolatos koordinátor	
		hiánya	1
		műszaki	1
		műszakvezető	1
		műszerész	1
		napszámos	15
		nehézgépkezelő	3
		növényápoló	1
		növényorvos	6
		növénytermesztési segéd és betanított munkás	1
		növénytermesztési segéd- és betanított munkás	1
		növénytermesztési segédmunkás	1
		növénytermesztési technikus	2
		növénytermesztési, kertészeti segéd és betanított munkás	1
		növénytermesztő	15
		növénytermesztő gépész	1
		növénytermesztő technikus	2
		növényvédelmi szakember	19
		növényvédelmi szakmérnök	1
		növényvédelmi szakmunkás	4
		növényvédelmi technikus	1
		növényvédő agronómus	1
		növényvédő gépész	1
		növényvédő szakmérnök	2
		növényvédő szakmunkás	2
		nővér	2
		oktatás	1
		operátor	1
		órás	2
		orvos	19
		orvos, nővér	1
		őstermelő	1
		őstermelői ügyekben jártas könyvelő	1

2016		2018	
Szakma	válaszadók száma (fő)	Szakma	válaszadók száma (fő)
		Pályázati referens	1
		patkoló kovács	1
		pedagógus	1
		pék	14
		pénztáros	1
		Pincemunkás	3
		Pincér	1
		Programozó	1
		puttonyos	1
		rakodó/ erdészeti segédmunkás	1
		raktáros	1
		raktározás	1
		rendőr	1
		Részidős munkás	1
		segédmunkás	42
		sofőr	3
		Sofőr, szállítmányozó	1
		sütőipari dolgozók	1
		szakács	6
		szakember	3
		szakipari szakemberek	1
		szakképzett állattenyésztő	1
		szakképzett juhász	1
		szakképzett kertész	2
		szakképzett mezőgazdasági dolgozó	1
		szakképzett mezőgazdasági gépszerelő	1
		Szakképzett szerelő	1
		szakképzett szőlészeti munkás és napszámos	1
		szakmunkás	30
		szaktanácsadó	2
		szállítmányozás	1
		számítástechnika	1
		szándék	2
		szárítógép kezelő	1
		szarvasmarhatenyésztés	1
		szerelő	13
		szerszámkészítő	1
		szervizes	1
		szézonális munkaerő	6
		szobafestő-mázoló	3
		szolgáltatások	2
		szőlész	1
		szőlész szakmunkás	1
		Szőlőmunkás	2

2016		2018	
Szakma	válaszadók száma (fő)	Szakma	válaszadók száma (fő)
		szőlőműves, borászati technikus	1
		szűcs	1
		takarítás	1
		takarító	1
		takarmányos	1
		talajtani szakember	1
		tanár	1
		targoncakezelő	1
		targoncás	2
		tehenész	1
		telepi segéd munkás	1
		tetőfedő	2
		traktor elektronika	1
		traktor hidraulika	1
		traktoros	119
		traktoros, gépszerelő	2
		tudás	2
		tűzoltó	1
		Vadgazda	1
		válogató, osztályozó	1
		vegyésszámológép	1
		vegyésszámológép	1
		vendéglátós	1
		villamos szakember	1
		villamosság szerelő	1
		villamossági szakember	1
		villamossági szerelő	1
		villanyszerelő	39
		víz, gázszerelő	7
		vízvezetékszerelő	14
		vontató vezető	3
		zöldség-gyümölcsstermesztő	1
		zöldségnövény	1
		zöldségtermesztés	3
		zöldségtermesztő	1
		Összesen	1571

Forrás: AMB felmérés 2016, 2018, NAIK AKI

Budapest, 2019. december 19.

Dr. Goda Pál
igazgató

